

մեղմիկ միանունը սիրանայ վտակներու
սկսած էին հեղանիլ զեղանիլ ամեն սրտե-
լու մէջ. եւ իւրաքանչիւր ոք ակնկառոյց
կը սպասէին թէ երբ պիտի գայ իւրեանց
Հովիւն, երբ դէմ առ դէմ տեսութեամբ,
մերան ի բերան բանիւ պիտի յայտնեն ի-
րենց ներքին զուարթ գիւտմունքը. եւ
արդէն սոյն ակնկալութեամբ Փետրուարի
կը գտած էինք, մինչ իմացանք թէ հետեւ-
եալ օրը մեր Գերարդելի Հայրը Մալա-
թիա պիտի մտնէր, ուստի բոլոր ժողովուրդ-
եան մէջէն ընտիր ընտիր երիտասարդք եւ
արք կատարեալք, ոմանք ձիաւորեալք եւ
այլք կառքերու եւ զսպանակաւորի մէջ զե-
տեղուած խումբ խումբ շարաթ օրը ժամը
երեք ու կէսին սկսանք յառաջ երթալ:

Կերականք եւ խախարհիկք Եկեղեցիէն
ի միասին ելնելով կը դիմէինք ուղղակի
քաղաքէն 3 ժամ հեռավորութեամբ Հաճի
Ուսիլօղլու չիֆթլիկին անուն ագարակին
տնեքէն միոյն մէջ սպարաստուած սենեա-
կը, հոն միանալու համար անհամբերու-
թեամբ ակնկալեալ Գերարդելի վարդապե-
տին Օղը մեղմ էր եւ զով, ոչ ձմանային
թառնամանիք էին եւ ոչ տօթակէզ արեւ,
այլ ամպխառն պարզութեամբ կը խրա-
խուսէր կրճատ ամիսն ըստ ոչ սովորութե-
ան ներելով, ընդառաջ գնացող քաղաքութե-
ան խնծղանքը, Հազիւ թէ ժամադրեալ
տեղն հասած էինք եւ քառորդ ժամու չափ
հանգիստ առած, տեսնուեցաւ Գերարդելի
Հօր կառքը որուն անիւներն ու տաքաս-
տը հեզասահ հովիկ մի քերելով՝ եւր թե-
ւերուն վրայ բարձած կը բերէր: Անմիջա-
պէս ոմանք ի ձի եւ այլք հետի վազեցինք.
ոմանք ուստիամբողջիւ եւ ոմանք եւս ա-
ջահամբուրիւ Արժանաւոր ընտիրոյն թէ
գալուստն եւ թէ հաստատութիւնը ողջու-
նիւ շնորհաւորելով, պատրաստեալ օթո-
րանին մէջ ի միասին սուրճ խմեցինք, սե-
նեկին տանեացը վրայ մէկ ժամու չափ դա-
դար առինք, կերակրով կաղաւորեալ եւ
ներքին խնդութեան յայտարար որթառուն-
կի կծու եւ անոյշ աւելցնեալ վրայ քա-
րեմաղթութեանց կարճառօտ բաժակեղբեր
ուղղուելու Յետոյ ժամը եօթնուկէսին կարգ-
եալ կանոնաւ քաղաքութիւնն սկսաւ դէպի
քաղաք վաղարշաւ. երեք զոյգ այրուձի
զինուոր եւ իմաստակար մի ամբողջին առջեւէն
կ'ընդանային, որոնց մէկ զոյգը Բարբերդի
կուսակալութենէն տըրուած էր Գերարդելի
Հօր ճամբու ընկերակցութեան եւ ապահո-
վութեան համար. երկու հատ եւս Մալաթի-
ոյ ոստիկանութեան գործանէ գիւմարտող-
ներու ընկեր շնորհուած էր. հուսկ յիսնա-
պետ մի եւ երկու այրուձի զինուոր մասնա-
ւորապէս Մեծաշուք Կառավարիչ ձեւիլ
քաջայի կողմանէ իւր առ Գերարդելի Մի-
քայէլ Մայրազոյն վարդապետն ունեցած
յառակ սերոյն ի նշան զրկուած էին: Ա-
սոնց կը հետեւէր զսպանակաւոր (եօղլը) մի,
յորուձ կը բազմէր Գերարդելի Տէրն երեք
վարդապետներով եւ յետոյ կուգային միւս
կառքերն եւ ձիաւորք: Սոյն օրինօք կէս
ժամու չափ յառաջ խաղալէ ետքը՝ նորա-
նոր կառքեր, հետի եւ հեծեալ ժողովուրդ
ուրեք երեքք զսպանակաւորը կենալու կըս-
տիպէին: Որոնց մէջ նշանաւոր էին երրորդ
կարգի ոստիկանապետ Սահակեան Յակոբ
էֆ. եւ ոստիկան Քիւնտիւպէկեան Սերով-
քէ էֆ. երկուսն իսկ Հայ-կաթողիկէ Ե-
կեղեցոյ զաւակուեցաւ Այս ամենայն բազ-
մութիւնը անչիֆթ կարգաւ իշուցին Միւլի-
տինոյ հաստատեալ Հայրապետը Կաթողիկէ
Հայոց հաստակաւոր Եկեղեցին Աւետման
Ս. Աստուածածնի, ուր համառօտ այցելու-
թենէ մի յետոյ երբ Եղիշօգոսարանի սրա-
նը կ'ընէր՝ դասաւորութիւնը բարձունք վրայ հե-
տադուր գեղեղանօք Դպրէր եւ Դպրապետ
զաշակահարին հետ մըցելով կ'ողջունէին
հասարակաց սրբիլ Հայրը: Եւ մինչեւ երեք
օր այցելուք անդադար կը յաճախէին:

Հանդիսիս պայծառութեան զլիսաւոր
պատճառ էր եպիսկոպոսական ընտրութե-
անց քուէարկութենէ յետոյ՝ ինչպէս ամէն

այրիացեալ թեմաւոր, նմանողէս առաւե-
լութեամբ հանդերձ Միւլիտինոյ վիճակին
ընդ երկար տարածութեամբ օր-գրեթէ
ամեն սրտեւոր մէջ վարանումն եւ անս-
տուգութիւն մի առթած էր: Թեպէտ արդէն
Հոգեւորայ Խորհրդունի Ղեւնդ Արքեպիս-
կոպոսի ննջումէն ետքը, այս է 1897 օգ-
ոստիսնայ իրեւ Կաթողիկոսական Տեղա-
պալ կը կառավարէր վերոյիշեալ հանդիսից
Հանդիսադիր Գերարդելին:

(Շարունակելի)

ԹԱՏՐՈՆԸ

(Շարունակութիւն)

Հոռովմայական թատերգութիւնն ալ
կ'առնէ իր ծագումը հրօքէն: Առաջին ներ-
կայացումները արքազան պարեր եղան:
Յետոյ, երբ ողբերգութիւնն եւ կատակեր-
գութիւնը մուտ գտան Հոռովմի մէջ եւ երբ
անոնք ալ ուրիշ զուարճութեանց կարգի
անցան, ժողովուրդը-յառաջդիմութեան մա-
սին Յոյնն չա'տ ետ-բանաստեղծութեան
եւ դերասանութեան արուեստն արժանի
սեպք գերիներու եւ գերութեան լուծէն
ազատուածներու: Ապէ՛ զատ, պարզապէս
արդիւնուած էր հեղինակներու: Հոռովմայե-
ցի անձնաւորութիւններ ներկայացնել. այս
պատճառով անոնք ալ ստիպուած էին ի-
րենց նիւթը առնել Յոյնէն, եւ այս կեր-
պով խաղին մէջ սովորութիւնները, եր-
կիւն ուր կ'անցնէր դէպքը, պատմութիւ-
նը, կրօնը, վերջապէս ամէնն ալ յունա-
կան էին: Հոռովմայական թատերին՝ յու-
նական թատերանի չարմարանալուն պատ-
ճառներէն մէկն ալ թերեւս այս եղաւ: Ո-
րովհետեւ, թատերգութիւնը (ողբերգու-
թիւն կամ կատակերգութիւն) ամէնէն ա-
ւելի պէտք է ժողովուրդին բուն, իսկա-
տիպ պատկերը, հայելին ըլլայ, ան ժո-
ղովուրդին որուն առջեւ կը ներկայացուի:
հակառակ սարաքային մէջ՝ իր կարեւորու-
թիւնը տեսական չլլալու իրա՛ւ. օտար սո-
վորութիւններէ քաղուած թատերգու-
թիւնները, օտար հեղինակներու հրաշա-
կերաններն ու գլուխ-գործոցները պէ՛տք են
երբեմն եւ հարկաւոր, սակայն ո'չ միշտ.
ժողովուրդին միայն զանոնք ներկայացնե-
լով՝ վերջ ի վերջոյ տաղանկացուցիչ կը
դառնան այդ գլուխ-գործոցները, ո'րչափ ալ
հիանալի ըլլան:

Եօթներորդ դարուն վերջերը՝ ժողո-
վուրդը անգլապ մնաց ճշմարիտ բանաս-
տեղծական յուզումներու: Կոչող իրականու-
թիւնը զինք կը յազեցնէր, արիւնքտ եւ
խուժողով գործնեքն կ'ախորժէր: Միայն
արին տեսնելով կը զգո՞ծուէր եւ այդ ճի-
ւաղային տեսարաններէն խորշուելու տեղ՝
դազանային գոհունակութեան մոլեգին ա-
ղաղակներով եւ խաղացոցիչ ու բուռն ծա-
փահարութիւններով որոտաղին օլը կը
թնդայնէր: Իրենց հաճոյքին համար
զազելի չարչարաններու մէջ մեծող
ողբար գոհին յուսահատ ճիւղեր՝ զիրենք
աւելի եւս կը զրգո՞ւնէին, իրենց մէջ գո՞ւթը
չարեւելու տեղ՝ իրենց վայրենի կերպերը
կը սասկալացնէին, եւ խեղճ գոհ՝ վերջին
ակնարկ մը նետելով այդ հապաղի բաղմու-
թեան վրայ, ակնարկ մը՝ ուր կար միայն
անե՛ծք, կը փչէր իր վերջին շունչը, եւ
իր բորբոքուն ու վրիթացող արիւնը վա-
ղելով յորդառատ՝ կը գոհնաւորէր դեմինը
եւ կարծիս թէ կը մոնչէր. Անե՛ծք, ա-
նե՛ծք...

Արիւն, անգուստ ծարաւ մը ունէին
արեան համար, անդիմադրելի ծարաւ մը,
եւ մարդկային թշուա՛ւ, ողորմելի՛ արու-
րածներ՝ այդ անսիրտներուն պապակը յա-
գեցնելու համար՝ անոնց սարուկները կըլ-
լային, սարուկներ՝ որոնց կեանքն ունիչ
կ'արժէ, ճշմարիտ գործիքներ, ինչ կա-
րեւորութիւն ունէին ալ ողբերգութիւնները
եւ կատակերգութիւններն այս նորագիւտ
ներկայացումներուն քով. միթէ անոնք

իրական էին, միթէ լեւնին վրայ միտնող
ողբերգուն ճշմարտապէս կը մեռնէ՛ր. ա-
նոնց ամէնն ալ կեղծ, խաբարայ երեւոյթ-
ներ էին. կ'ուզէին ժողովուրդը խաբել: Ո՛ր
նշանաւոր ողբերգուն կրնար մահուան դե-
րին մէջ հաւասարել այդ իրաւացնէ մեռ-
նողներուն, որոնց շարժումները բոլոր-
րովի'ն բնական էին: Մինչդեռ արուեստա-
յէտը՝ իր դերը լաւ կատարելու մտքով կը
տոգուէր, երկիւղով աչքերը կը բանար,
որոնք շուարման մէկ վայրկեանին՝ խելա-
գարի աչքերուն պէս՝ ակնակապիճներուն
մէջ սոսկումով կը դառնային. աղաղակներ,
ճիշեր կ'արձակէր, մաղերը կը փետտէր եւ
կը ջանար ուրիշ մը զգացած ցաւն ինքն
ալ զգալ կամ զգու՛ ձեւացնել, անդին. Հը-
ռովմայեցին՝ անտեղեկ թէ արուեստին
մեծութիւնը, վսեմութիւնը, գեղեցկութիւ-
նը, դժուարութիւնն անոնց մէջն էին եւ թէ
անոնց մէջ իսկ կը գոյանային, կ'երթար տեա-
նել իւր ներկայացումը, ի՛նչ սիրածը, եւ բոր-
բոքուն ու փրիթացող արեան առջեւ՝ կը
մտածէր առանց սարսափու, առա՛նց խրա-
չելու. «Աս է բնականը եւ ա'ս է գեղե-
ցիկը...»: Եւ այսպէս, արուեստագէտն որ՝
առանց առիթ մը ունենալու՝ կը բարկա-
նար, կը կատարէր, ինքնիմէն դուրս կ'ելլար,
ակնթարթի մը մէջ՝ հազար ու մէկ կեր-
պաւանք կ'առնէր, կը յուզուէր, կ'արտա-
տէր, կու լար, կը հեծէր, այդ տաղանդաւոր
արուեստագէտը՝ աղղեցութիւն մը չէր
զործէր Հոռովմայեցիին վրայ. ան կրկնէր
գոհէն կ'ախորժէր, անսիրտ էր եւ անսիր-
տը կ'ուղէր ու փափուկը կ'ատէր:

(Շարունակելի)

Ճէրիտէի Շարգիլէ դազէթասը սա-
հրդի իմթիւսազը ձիվէլէկեան Տիգ-
րան էֆ., իսթիհասլ իյլէտիլի բուխ-
ասթ վէ միւսաստէի սէնիէ մուճի-
պիւնէ, պու բէրէն Սուրհանդաւի
նամիյլէ մէ սրգի էրմէնիճէ օլարագ
եէնի պիւր դազէթա թմայ ու նէշիւ-
նէ իպթիտար իյլէմիշ տիւր:

Բէֆիգի միւհիթէրմիմիգի, իշպու-
եէնի թէշիպպիւսիւնտէն տալարթէպ-
րիք վէ նէսալաֆադըյեթի թէմէն-
նի իտէրիւ:

ԽԱՐԻՃԻՑԷ

Յրանսանըն Վաթիգան սէֆիրի
Մ. Նիգար՝ աշվալը սըհիւնէսի սե-
պէպիլլէ իսթիֆա իտիպ, եէրինէ
Վաշինկէրն սէֆիրի Մ. Ժիւլ Գան-
պօնըն թայիլի իտիլէնէկի ըրվաւէթ
օլունուէօր:

Իւրանիւնըն՝ Էվրօքա հիւքիւ-
մէթլէրինտէն պիրիլլէ աչտը իթթի-
ֆագա չալլըյալը սէօլլէնիօր:

Յրանսա խարիճիէ նազըրը՝
բազ իրթ. կիւնիւ Նիթէր մուգալէ-
լէսինի թէագիգ իշին Մեճիլի մե-
պուսանա արլ իտէնէք տիւր: Ումուճ
Յրանսազ վէ ինկիլիզ դազէթալարը՝
ինկիլթէրու իլէ ուլուն միւստէթ-
տէն պէրու տէվամ իտէն իսթիւ-
ֆա իթթամ վէրէն պիւր իթիւաթըն
հուսուլէ կէլմէսինտէն տալար պե-
եանը մէմունիէնէթ, ֆագաթ Յրան-
սազ զալէթալարը, պու նէթիճէնի՛ն
տահա զիւստէ ինկիլթէրանըն լէ-
հիւտէ օլուրընը տա տէրմիւսան ի-
տիւօլլըր:

Ձին հիւքիւմէթիլին Ռօմա մաս-
լահալիլիւզարը՝ իթպիլանըն Սան-
մուն քէօրթէզլինէ տալար օլան թա-
լէպի հազ զընտա միւզաքէրէնէ կի-
րիշմէնի գաթիլէն ըտտ իթմիշ տիւր:
Իթպիլա տմիւրալը կրէնէ՛ պու կիւն
Սթրօմպօլի նամ հարպ սէֆինէսիլլէ
Ձինէ կիտէնէք տիւր:

Հահէյալէ թօրլունտագ օլան
թէքի սիւհա զօնֆէրանսանըն 7-8
հաթթա տէվամ իտէնէկի զանն օ-
լունուէօր: Գօնֆէրանսա միւզաքէ-
րէ իտիլէնէք մատտէլէր իւլ գըթա
թագսիմ օլունուշ տուր: Թէքի սի-
լահ, հաքէմ ուսուլի վէ պատէհու
տիկէր քեաֆթէի մէսէլէլէր:

Ինկ. տէվլէթի՝ Մըրըտա վա-
թիգանըն մուալէնէթիլին էլտէ իթ.
մէկէ չալլընէօր: Ձըգան զիկտտէ
պիւր դաշ պիւնիւք ինկ. ըրմալը Բօ-
մատա պու իշ իշին գալմըշար տըր:
Մալթատա ինկ. հիւքիւմէթի
իսթիհիւքիւմալը ինչա, վէ օլանլար
տաթահրիթիթիւրմէքաթիւրմա-
նըն պալը նօթթալարըն կէօլէ կէօ-
րիւնիէնէնէք սուրէթտէ թօր պա-
թարալարը զօնուլունօր:

Մալթալարի իլէ Յրանսա սէֆի-
րի Մ. Գանպօն՝ Նիթէրէ տիւտա-
հէտէնի իմպալմալըն տըր: Լ. Սա-
լալըրի Յրանսա կիլթիշ տիւր:
Միւշարիլէյհին՝ Յրանսա խարիճիէ
նազըրըն զիւստէթ իտէնէկի ըրվա-
եթիլին թայլթ թէքպիպ իտիօր:

Յրանսա Մեճիլի մէպուսա-
նընտա, Եհհուտի խախիլէրի օլան
ազատան Մ. Լալի՝ Բուսիանըն Բու-
րիւ սէֆիրի սապըգը Մ. ալ Մօհիւ-
հայմըն՝ Տրէյֆիւս մատտէսինէ միւ-
թէալիք պալը ըտմի քեազընալը
պաշ վէքիլի սապըգ Մ. Հանօթիւս
սալմըշ օլմասըն տալար Բըթի Պէօ
նամ զազէթաաա նէշիւ իտիլէն պիւր
պէնտտէն տալար հիւքիւմէթի իս-
թիւմալ իթմիշ, վէ պաշ վէքի Մ.
Տիւրիւ՝ պու կիպի միւֆթէրիւթը
ապէս ատտ իլէ, 14 սէնէ սէֆարէթ
իւրամէթիլիւս պուլունարագ, Յրան-
սա վէ Բուսիա իթթիֆագըն հա-
զըրմալը օլան պարոն տը Մօհիւ-
հայմը մէտհ իյլէմիշ տիւր: Պաշ վե-
քիլ մէքըրիւ պէնտի մուալէնէ ի-
տէնէք, նութընա իսթամ վէրմիշ
տիւր: Մեճիւ, իշպու նութըն ալ-
գընալմըշ տըր:

Գրալ Միւսա բօլիթիգա իլէ-
րինէ գարընմատըգա, Բուսիա իլէ
Սըրպիլանըն միւնասէպալթը Էօլմտ
տէվամ իտէնէկի թէմէին օլունուէօր:

Կէլէնլէրտէ Պուրօտա վուզու-
պուլան պալուլթ բաթլունընտան
տալար Յրանսա Մեճիլի մէպուսա-
նընտա սիւալլէր իրաւ օլունուշ տըր:
Պու բաթլաւըն պէտիւսալըգ մե-
մէրէսի օլմատըլընը հարպիւնէ նա-
զըրը պէեան իթմիշ տիւր: Բարիտէ
Մօրան ողաղընտա տալի պարութի
իլէ իլթիգալ օլունան պիւր մահլէլտէ
տիկէր բաթլաւըն վուզու պուլուպ,
իւլ քիլի եարալանմըշ տըր:

ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Պիւքըն Օսմ. սէֆարէթի Յիւնիւքի
թապէթիլնէ՝ Բէթրէսպուրկ սէֆարէթի Յ
իւնիւքի քեաթլալի Թէնիէ էֆ., Բէթրէնէն
պաշ չէպէնտէրանսէսի չէպէնտէր վէքա-
լէթիլնէ՝ Գարապաշ չէպէնտէրթաւնէսի չէ-
պէնտէր վէքիլի էֆին պէյ, Գարապաշ չէ-
պէնտէրթաւնէսի չէպէնտէր վէքալէթիլնէ
Բէթրէնէն պաշ չէպէնտէրթաւնէսի չէ-
պէնտէր վէքիլի Բաղիպ պէյ թայիլի, Բա-
նէ սէրիսի թէվդիլաթ միւտիլի Բիւսիլ
պէյ սանիէ սանիսի, սէրիլի վէքէտալը

(St. Louis)

